

Avrupa Günü'nü Kutlarken Türkiye'nin AB sürecinin önemi

İnsanlık tarihi Avrupa kıtasında ve çevresinde siyasal, ekonomik, toplumsal ve bilimsel boyutlarda en önemli ilerlemelerini kaydetti. Diğer yandan yüzyıllar boyunca siyasal, etnik, mezhepsel ve ekonomik çatışmalarla sarsıldı. Filozof Immanuel Kant'ın ebedi barış düzeni ideali II. Dünya Savaşı'nın yarattığı büyük insani yıkımın ardından kaçınılmaz hale geldi. Ekonomik bütünleşmenin siyasal bütünleşmenin temelini oluşturacağı anlayışı benimsendi; savaşa yol açan temel ürünlerde karşılıklı işbirliği ve uyum hedeflenerek Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kuruldu. Tek pazarı ve dört temel özgürlüğü (malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımı) esas alan ekonomik bütünleşme sistemi ile toplumsal refahın tüm Avrupa yurttaşları tarafından paylaşımı hedeflendi. Siyasal çatışmalara yol açabilecek unsurlar ise egemenliğin ulus-üstü düzeyde ortak kullanımı anlayışıyla oluşturulan siyasal çerçeve ile ele alındı. Avrupa'da barış ve birlik süreci başladı.

9 Mayıs 1950'de dönemin Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından okunan Bildirge ile Avrupa'nın geleceğine yönelik yeni bir vizyon benimsendi. 25 Mart 1957'de altı ülkenin katılımıyla Roma Anlaşması imzalanarak, Avrupa Birliği'nin temeli olan Avrupa Ekonomik Topluluğu kuruldu. Avrupalı lider ve düşünürlerin daha geniş bir siyasal ve ekonomik perspektif ile kalıcı barış için temellerini attığı Avrupa Birliği (AB) bugün yarım milyarı aşan nüfusu, yirmi sekiz üye ülkesi ve küresel ekonomik ve teknolojik gücü ile tarihin en önemli siyasal proje başarısıdır. Geçtiğimiz 60 yıl boyunca kıtanın ekonomisi büyük gelişme sağladı; birlik ruhu radikal ve saldırgan ideolojilere üstün geldi. AB içinde ve küresel etki alanında demokrasi, siyasal istikrar, toplumsal refah ve barış yolunda büyük kazanımlar elde edildi.

Bugün 21. yüzyılda 4. Sanayi Devrimi ile tetiklenen Dijital Ekonomiye geçiş döneminde Avrupa'da birlik projesi de önemli sınavlarla karşı karşıya:

- dijital çağa, ekonomiden eğitime her alanda uyum ve öncülük,
- yeni teknolojilere uygun istihdam politikaları,
- iklim değişikliği ile mücadele ve yenilenebilir enerjiye geçiş,
- başta Hindistan ve Çin olmak üzere hızla yükselen ekonomilerle ortaklık ve rekabet dengesi,
- ABD ile Transatlantik ekonominin geleceği,
- sosyal güvenlik ve emeklilik sistemlerinin reformu,
- göç ve sığınmacı politikaları,
- siyasette aşırı popülist akımlara karşı Avrupa değerlerini koruyan ve toplumların değişen beklentilerine yanıt verebilen demokratik evrim,
- Brexit sürecinin yönetimi,
- Euro Alanı'nda makroekonomik istikrar,
- AB'nin kurumsal reformu: çok çemberli esnek entegrasyon modeli.

AB küresel öncü bir aktör olma sorumluluğunu ancak Avrupalı yurttaşların somut beklentilerini karşılayarak ve dünyadaki gelişmelere yenilikçi bir istikrar ve barış odağı niteliğiyle yön vererek yerine getirebilir. AB bu yönde ihtiyaç duyduğu yapısal dönüşümü güçlü bir siyasi iradeyle tamamlamalı. 21. yüzyılın gerektirdiği esnekliğe sahip, yurttaşlar için daha güvenli, adil, eşit ve özgür yaşamı güvence altına alan, çok kutuplu dünya düzeninde genişlemeye ve küresel etki alanını pekiştirmeye olanak sağlayan sağlıklı ve açık bir yapıya ulaşmalı. TÜSİAD'ın tam üyesi olduğu Avrupa İş Dünyası Konfederasyonu BusinessEurope'un altını çizdiği gibi AB'nin ortak sorunların değil, ortak çözümlerin kaynağı olarak görülmesi ancak böyle mümkündür.

AB'nin kurumsal reformu tartışmalarında, çok çemberli Avrupa ya da farklılaştırılmış bütünleşme senaryosu öne çıkıyor. AB Komisyonu'nun Avrupa'nın Geleceği Raporu sonrasında da önde gelen ülkeler bu senaryo yönünde tercih açıkladılar. Bu yapıda merkezdeki federal Euro bölgesinde yer alması öngörülemez ülkeler daha esnek konfederal AB çemberinde yer alabilecekler. Bu geniş çember de

demokrasi, hukuk devleti, Tek Pazar, enerji gibi birçok temel alanı içeriyor olacak. Çember tanımı ötesinde üst üste gelen, bazen kesişen birçok küme var: Euro, Euro+, Vergi Kompaktı, Bankacılık Birliği, Schengen, savunma işbirliği, Avrupa Ekonomik Alanı, İsviçre özel konumu, Gümrük Birliği... Avrupa'nın kurumsal reformu konusunda eğer Berlin-Paris ekseninde uzlaşma devam ederse, AB bu süreçten orta vadede daha etkin bir kurumsal sistem ile çıkacak.

Türkiye açısından, 1959'daki başvurusuyla gündeme gelen ve 1963'teki Ankara Anlaşması ile resmîyet kazanan AB üyelik süreci Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için birçok artı değer yarattı:

- Transatlantik dünyanın sahip olduğu Batılı ve çoğulcu bir demokrasi,
- modern, dinamik, düzenlenmiş rekabetçi ve kapsayıcı bir piyasa ekonomisi,
- öngörülebilir bir hukuk sistemi,
- sosyal refah, sağlık ve iş standartları,
- Avrupa eğitim, teknoloji ve sosyal kalkınma programlarına katılım,
- Avrupa ve dünyadan daha çok yatırım ve turist,
- Gümrük Birliği sayesinde daha çok kalemde çok daha fazla ihracat, standartları yüksek gıda ve sanayi ürünleri, tüketici hakları, çevreyi koruma kuralları...

Bu bağlamda, AB üyeliği bir dış politika konusu değil, Türkiye'nin tüm politika alanlarında dönüşüm yaratacak partiler üstü temel politika hedefi oldu. Üyelik sürecindeki siyasal koşulluluk ilkesi Türkiye'nin reformlarla dönüşümünün itici gücünü oluşturdu. Yirmi yıl içinde görev alan hükümetler bu denklemi iyi değerlendirme başarısı gösterdiler. Daha geniş bir perspektiften bakacak olursak Türkiye, hem yüz yılları aşan tarihsel modernleşme yönelimi, hem stratejik-güvenlik boyutu, hem ekonomik çekim alanı ve çıkarları açısından daima Batı dünyası içinde önemli bir ülke oldu. İkili ilişkilerin sadece bir ekonomik ortaklık ve alışveriş, teknik uyum ya da konu temelli stratejik işbirliklerinin ötesinde, demokratik değerler temelinde ortak bir gelecek ve aidiyet olarak görülmesi gerekir. Tanzimat, Meşrutiyet, Cumhuriyet ve çok partili rejime geçiş; hepsi bu sürecin yeni aşamalarıdır. Avrupa Konseyi ve NATO üyelikleriyle AB hedefi bunun doğal sonuçlarıdır. Türkiye'nin resmi Ulusal Programı'nın girişinde vurgulandığı gibi, "AB üyeliği bir Cumhuriyet projesidir".

AB üyelik süreci Türkiye'nin dünyanın diğer bölgeleriyle ilişkileri için de olumlu bir işlev görmüştür. Türkiye, AB sürecinde ilerledikçe, dünyanın yükselmekte olan ülkeleri açısından ekonomik cazibe ve demokratik referans kaynağı olmuştur; bölgesiyle ekonomik bağlarını güçlendirdiği ölçüde, AB ile ilişkilerinde daha güçlü bir hale gelebilmiştir. Avrupa'nın Avrasya merkezi olmak Türkiye'nin en önemli küresel rekabet gücüdür, temel bir milli menfaattir. Bu yönde birçok adım gündemde öncelik olmalı:

- Tam üyelik müzakereleri geri plana düşse de demokratik reformlara ve mevzuat uyumuna, çok çemberli Avrupa geleceği perspektifinde devam etmek;
- AB'ye uyumda AB'nin mevcut sorunlarını çözmek üzere reform çabalarını dikkate alarak, her alanda daha ileri ve hızlı bir küresel rekabet gücü anlayışı ile hareket etmek;
- Eğitime ve gençliğe, teknoloji, İngilizce, genel kültür, sosyal sorumluluk gibi alanlara yoğun yatırım yapmak;
- Avrupa ve dünyada güçlü bir Türkiye'nin toplumsal güç kaynağı olan çoğulcu, uzlaşmacı ve özgürlükçü anlayışı siyaset ve kamu düzeninde öncelikli kılmak;
- Bir reform kaldıracı ve ekonomik çekim gücü kaynağı olan gümrük birliğini küresel ekonominin gerekleri, Sanayi 4.0 ve dijital ekonomi perspektifinde güncellemek.

Türkiye'nin milli menfaatleri açısından AB süreci köklü demokratik reformlar, özgürlükçü ve yaratıcı bir toplumsal ortam ve de teknik mevzuat uyumları yönünde tarihsel bir fırsattır. Bu süreçte ABD'den Çin'e, enerji politikalarından, dijital ekonomiye her alanda AB gündemini daha iyi anlamak ve değerlendirmek mutlaka öncelik olmalı.

AB-Türkiye ilişkileri tarihsel derinlik, güncel ortaklık ve gelecek kazanımları içerir. Kısa vadeli, dönemsel sorunlar ilişkilerin stratejik dokusu ve şekillenmekte olan yeni küresel düzende gelecek vizyonunun önüne geçmemeli. Gerek Avrupa Birliği gerekse Türkiye açısından mevcut sorunların aşılabilmesi ve birleştirici değil ayrıştırıcı unsurların öne çıkması birer tarihsel yenilgi sayılacaktır. Her iki taraf da böyle bir tuzağa kendilerini düşürmeyecek kadar tarihsel birikim, sorumluluk ve vizyon sahibi olmayı başarmalı. AB sürecinde ilerleyen bir hukuk devleti ve yüksek standartlar ülkesi olmanın güvencesi ile Avrasyalı dinamizmin birleştiği bir Türkiye'nin yıldızı 21. yüzyılda hızla yükselir. Başarılı AB-Türkiye ilişkileri üçlü bir kazan-kazan-kazan formülüdür: Avrupa için, Türkiye için, Dünyada barış, demokrasi ve refah için.